

Opiskelua rintamaolosuhteissa

Leena Aalto

Nuoruuden on eri aikakausina katsottu olevan etsikkoaikaa, johon on liitetty tulevaisuuteen liittyviä positiivisia ja kauniita toiveita ja merkityksiä. Näihin liittyy yleensä myös opiskeluun ja mieleiseen ammattiin valmistuminen sekä perheen perustaminen. Nämä olivat varmasti monen aikuistuvan suomalaisen nuoren haaveissa 1930-luvun loppupuolellakin. Monen kohdalla nämä unelmat kuitenkin särkyivät Neuvostoliiton hyökätessä Suomeen 30.11.1939 sotaa julistamatta. Neuvostoliitto ei tuhonnut toisen maailman sodan aikana pommituksillaan ja maavoimillaan vain eri alueita, vaan näiden kolmen sodan vaikutukset muuttivat myös monen suomalaisen nuoren elämän suuntaa ja mahdollisuuksia. Sota saattoi viedä myös koko elämän. Nuoruus juoksuhaudoissa ja korsujen lavitsoilla tai taistelukentällä ei ollut sitä, mihin oltiin valmistauduttu. Sodan ja sotien uhkat, haavoittumiset, kaatumiset ja myös täpärästi pelastautumiset ovat vaikuttaneet suomalaisten elämään sukupolvien yli. Ei puhuttu kuolemasta vaan sankarivainajista ja sodassa kaatumisesta. Sota-ajan hautaristit ja evakkomatkat jäivät monen nuoren muistiin pysyvästi.

Sotien aikana oppikouluja, korkeakouluja, seminaareja ja yliopistoja suljettiin. Opettajat ja oppilaat joutuivat lähtemään rintamalle. Nuoret kuitenkin sopeutuivat nopeasti tilanteeseen. Toiset jatkoivat opintojaan rintamallakin, kuten alla olevasta kuvasarjasta ilmenee. Heille myös järjestettiin tätä varten erilaisia rintamakouluja. Opiskelu rintamalla auttoi nuoria sotilaita myös henkisesti, kuoleman pelko ei ollut tällöin niin voimakkaasti läsnä kuin muina aikoina oli. Opittavana oli mielenkiintoisia asioita, joihin voitiin keskittyä. Ajatukset olivat tällöin muualla kuin juoksuhaudoissa ja tykkien paukkeessa. Jo ne hetket, jolloin opiskeltiin toivottua vapaata tulevaisuutta varten, olivat voimaa antavia.

Vaikeista olosuhteista huolimatta oppilaitosten johto ja puolustusvoimat tukivat eri lailla opiskelua rintamalla. Monelta oli jäänyt lukion suorittaminen kesken. Ylioppilaskirjoituksia järjestettiin sotatoimialueilla ja sotilaille annettiin mahdollisuus vapaapäiviin tenttimatkaa varten. Myös yliopistotasoisia luentoja pyrittiin järjestämään ja kirjeopiskelua mahdollistettiin. Karjalassa Äänislinnassa ja Karhumäellä syntyi opintopiirejä. Äänislinnan akateemiseen kerhoon kuului myös erityisopetusta antava teknillinen opintopiiri teknilliseen korkeakouluun pyrkiville rintamamiehille. Sotien jälkeen jouduttiin sitten monessa oppilaitoksessa purkamaan opiskeluruuhkia menetettyjen opetustuntien takia. Sotien aiheuttaman opiskeluruuhkan purkaminen kesti esimerkiksi Helsingin teknillisessä korkeakoulussa neljä vuotta. Rauhan tultua nuorisoa kannustettiin kouluttautumaan ja luomaan uutta yhteiskuntaa. Sotaorvoille tarjottiin koulutusmahdollisuuksia, jotta mahdollisimman moni saisi hyvän ammatin. Koulutusta ja koulutuslaitoksia arvostettiin ja kehitettiin Suomessa määrätietoisesti.

Petroskoi 1.10.1941 Karjalan Suomalainen valtion yliopisto. Helsinki 20.6.1941 Teknillinen korkeakoulu Hietalahdessa. Viipuri Taistelukoulu Markovilla 30.8.1940. Sotakoulun toiminta päättyi 6.10.1939 annetulla käskyllä. Sotasairaalana myöhemmin toiminut rakennus evakuoitiin 18.6.1944. SA-kuvat

Rintamamiehet oppilaina

Eldanka lyseo Uhtuan suunta

Uhtuan suunta: Eldanka lyseo. Algebran oppitunti 10.4.1943. Oppilas taululla esittää oppimaansa 10.4.1943. Suomen kielen oppitunti. Kapteeni Erkki Tiesmaa opettamassa "Eldanka lyseossa" Uhtuan suunnassa. SA-kuvat

Uhtua: Eldanka lyseossa oppitunnilla 6.2.1943. Eldanka lyseon rehtori koulun edessä 28.2.1943. Lyseon opettajia 6.2.1943 SA-kuvat

Uhtua: Eldanka lyseossa 6.2.1943 7. luokka saksan kielen oppitunti. Oppilaita tulossa kouluun 28.2.1943. Oppitunti meneillään, viitataan. SA-kuvat

Uhtua: Eldanka lyseossa oppilasesitys 4. luokka tunnilla 6.2.1943. Tehtäviä käydään taululla läpi. Oppilas taulun edessä tekee tehtävää 10.4.1943, opettaja tarkastelee. Rintamamiehet opintiellä 25.3.1944, Lyseon 6. luokka, saksan kielen tunti. SA-kuvat

Uhtuassa Eldanka lyseo 10.4.1943 Saksan opiskelun välitunti. Koulupäivä Eldanka lyseossa päättynyt 6.2.1943. Opiskelua kämpässä 6.2.1943, 7. luokka, kotitehtäviä tehdään. SA-kuvat

Uhtualla Eldanka: Korsussa miehet kirjoittamassa ja opiskelemassa 25.3.1944. Eldanka kylä 24.10.1941 Tukkipämppeä ja marssivia sotilaita. Keittokoulu korvessa. Maukas keitto valmistuu 15.10.1943. Uhtuan suunta. SA-kuvat

Uhtualla: Kenraali Siilasvuo tarkastanut korsun 18.2.1942. Korsumusiikkia 25.2.1942, mukana Erkki Tiesmaa, kitara polvellaan. Kenraali Siilasvuo tarkastanut myös saunan. SA-kuvat

Syvärin oppikoulu

Itä-Syväri 13.12.1943 II JR 30 oppikoulun 6. luokka oppitunnilla korsussa. Oppikoulun opettajia ja oppilaita ulkona koulun edessä. Itä-Syväri 13.12.1943 SA-kuvat

Syväri 21.4.1943 Rintamakoulu III/JR 30 Syvärin Etulinjan sotilaita ja opettajia koulussa. Opiskellaan eri aineita. SA-kuvat.

Rintamakoulu Syväri 21.4.1943 Etulinjan poikia tarkkana ja ahkerana Opettajia "koulukorsun" edessä. Sotilaat aktiivisesti seuraavat opetusta. 21.4.1943. SA-kuvat

Rintamakoulu Syväri 21.4.1943 Kirjanpidon opetustunti. Matematiikan tunti ja metsäopin tunti. SA-kuvat

Ylioppilaskirjoituksia

Aunuksenlinna 28.3.1944 Ylioppilaskirjoitukset sotatoimialueella. Ylioppilaskirjoitusten kysymyskuoria avataan. Kirjoitukset meneillään. SA-kuvat

Kannas Uusi-alakylä 27.4.1943 Kirjeopiskelua korsussa. Edellisenä iltana ovat oppilaat kannaksella jännittäneet yhdessä rintamakoulun tulevia yo-kirjoituksia. Karhumäki 26.3.1944 Ylioppilaskirjoitukset Urheilupuistolla meneillään. SA-kuvat

Äänislinna 26.3.1944 Vaasan Suomalaisen Lyseon oppilaita suorittamassa salissa ylioppilaskirjoituksia Äänislinnassa. Vuonna 1944 ylioppilastutkinnon saattoi suorittaa lähes 4000 sotilasta. SA-kuvat. Ylioppilastutkinta-lautakunta.

Kannaksen rintamakoulu

Kannaksen rintamakoulu JR 27. Ylioppilaskirjoituksiin luetaan ahkerasti 27.3.1944. Motivaatio opiskella oli pojilla korkea. SA-kuvat

Tarkistetaan vielä tietoja. Yhteinen puhuttelu vielä ennen kirjoituksia. YO-kirjoituksset meneillään salissa 27.3.1944 Valkeasaari, Pitkäjärvi. "Ylioppilastutkintolautakunta oli esittänyt Päämajalle toiveen, että mikäli vain mahdollista, ylioppilastutkintoon osallistuvia ei kirjoituksia edeltävinä viikkoina lähetettäisi tulilinjalle". Myös jotkut naiset olivat käyneet rintamakoulua sodan aikana. SA-kuvat. Ylioppilastutkintolautakunta.

"Pajarin Nyrkki" - 18. divisioonan jääkärikomppania – rintamakoulu

Rintamakoulu toimi Kivennavan koululla. Aaro Pajari oli siviilikoulutukseltaan opettaja. Rintamakoulu 15.11.1943 Pajarin divisioonan sotilaita opiskelemissa. Myöhemmin Uhtualla Eldankajärven jäällä 1.3.1944 everstiluutnantti Albert Ravila ilmoittaa JR 53 rykmentin kenraalimajuri Aaro Pajarille. Rintamakoulussa 15.11.1943 Pajarin divisioonan sotilaita opiskelee 15.11.1943. SA-kuvat

Rintamakoulu. Eversti Pajari. 15.11.1943 toimistossaan. SA-kuva Karjalan kangas 1942 18. Divisioonan opiskelua. Oppitunti rintamakoulussa jääkärikomppanialle "Pajarin nyrkki" asemasodan aikaan. Kuva finna.fi, Tampereen historialliset museot. Kuva: E.M. Staf. Rintamakoulussa 15.11.1943 Pajarin 18. divisioonan sotilaita opiskelemissa. SA-kuvat

Kenttäyliopisto

Mäkriä 8.12.1943 kenttäyliopiston oppilaat suorittamassa tutkintoa lottakanttiinissa. Syväri Käytännöllisiä laboratorionkokeita 8.12.1943 Syvärin kenttäyliopistossa, Koskenala. Aunuksen kannas 27.10.1943 Syvärin Sillanpää. JR 27 II Patl. Etulinja. Kemian luento Syvärin kenttäyliopistossa. SA-kuvat

KUVAT:

SA-kuva; museovirasto finna.fi; Tampereen historialliset museot

KIRJALLISUUTTA JA AINEISTOJA POIKKEUSOLOISSA OPISKELUSTA

Artikkeleita

Aalto yliopisto 2.5.2023. Suomalaisen konetekniikan historian sarja. Sota-ajan opinnot. Raja turvana - hanke Karjalan kannaksen linnoittamiseksi aloitettu 1939. Teknillinen korkeakoulu. Konetekniikan laitos. Aalto yliopisto.

<https://www.aalto.fi/fi/konetekniikan-laitos/sota-ajan-opinnot>

Lietolaiset sodassa-verkkosivusto koululaisille-sodan arkea

<http://www.nautelankoski.net/koululaissivusto/sodanarki.html>

Norssin historia. <https://www.norssit.fi/sivut/>

Norssin historia. https://www.norssit.fi/sivut/3_27_sotilasylioppilaat.php

Sarkkinen Henri 2021 Opettajan merkitys koulunkäynnin auktoriteettina poikkeusoloissa. Sotavuodet - Korona. Kandidaattitutkielma. Kasvatustiede. Opettajakoulutus. Oulun yliopisto.
<https://oulurepo.oulu.fi/handle/10024/18406>

Talvitie Outi 29.9.2017. Kokelaat pois tulijnalta - ylioppilaskirjoitukset rintamalla. Ylioppilastutkintolautakunta.
<https://ylioppilastutkinto.fi/fi/ajankohtaista/blogi/kokelaat-pois-tulijnalta-ylioppilaskirjoitukset-rintamalla>

Tuusvuori, Arja 18.11.2019. Sota ruhjoi Suomea muttei kaatanut yhteiskuntaa Artikkelin ilmestynyt Yliopistolehti 11/2009. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta.
<https://www.helsinki.fi/humanistinen-tiedekunta/ajankohtaista/sota-ruhjoi-suomea-muttei-kaatanut-yhteiskuntaa>

Ylä-Sulkava Anre 2013. Kansakoulun opettajakuva talvi- ja jatkosodan oppilaiden muistelemana. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma. Syksy 2013. Opettajakoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42681/5/URN-NBN-fi-jyu-201312172820.pdf>

Kirjat

Kaarinen, Mervi & Kaarinen, Pekka 2002. Sivistyksen portti. Ylioppilastutkinnon historia. Helsinki: Otava.

Pilke, Helena - Kleemola, Olli 2015. Elämää juoksuhaudoissa - sotilaan hovit ja harrastukset jatkosodan rintamalla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Veteraanien perintö-veteraanienperinto.fi-kadettikunta ry
<https://veteraanienperinto.fi/index.php/jatkosota-etusivu/jatkosodan/kertomukset/sotatoimet/asemasota/opiskelua-rintamaoloissa>

Koivisto Maunu Nuoren sotilaan sota
Kuosa Tauno. Opiskelua Kuittijärven rannassa
Kärävä Simo Nuoria johtajia Munakukkulan taistelussa 1944.
Särkisilta Sakari Opiskelua rintamaoloissa/Pääkaupunkiseudun Sotaveteraanilehti 4/1985

Julkaistu 29.4.2024